

**Delar av betänkandet En ny organisation av
ekobrottsbekämpningen (SOU 2025:81)
(Ju2025/01396)**

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Allmänt

Fakultetsnämnden *instämmer* i utredningens bedömningar gällande åtkomst till vissa uppgiftssamlingar. Fakultetsnämnden vill här särskilt betona det som utredningen anför om behovet av en samlad analys av samtliga brottsbekämpande myndigheters tillgång till uppgifter av olika slag.

Fakultetsnämnden *instämmer* också i utredningens bedömningar gällande att sanktionsväxling från straffansvar till sanktionsavgift för försenad årsredovisning av flera skäl är olämplig och skulle riskera att försvåra det brottsbekämpande arbetet på ekobrottsområdet. Av de skäl som utredningen anför är det också svårt att se något reellt behov av en sådan sanktionsväxling vare sig ur ett allmänt eller enskilt perspektiv.

Fakultetsnämnden *instämmer* vidare i att vissa andra brottsbekämpande myndigheter bör kunna biträda Kronofogdemyndigheten när det gäller utmätning på distans. Däremot har fakultetsnämnden *synpunkter på utredningens bedömningar* gällande relationen mellan förverkande och utmätning på distans, enligt vad som närmare anförts nedan.

Fakultetsnämnden *avstyrker* utredningens förslag att avskaffa möjligheten till rekonventionstalan enligt vad som utvecklas nedan.

Utmätning på distans

Sedan tre år tillbaka har Kronofogdemyndigheten utökade möjligheter att begära biträde av Polismyndigheten i samband med utmätning. Reglerna innebär i korthet att Polisen nu i viss utsträckning kan biträda Kronofogden att säkra egendom för utmätning, inte bara att avstå från att lämna ut egendom som Polisen redan säkrat för brottsbekämpande syften. I realiteten innebär systemet att poliser som i sitt arbete påträffar egendom kan kontakta Kronofogden för ett beslut om utmätning.

Systemet har fått stor uppmärksamhet, inte minst medialt. Enligt vad utredningen inhämtat utmättes år 2024 egendom på distans till ett uppskattat värde av 115 miljoner kr, varav ca 40 procent utgjordes av bilar och ca 30 procent av kontanter (remissen s. 412 f.).

Som utredningen påpekar innebär systemet med utmätning på distans å ena sidan att utmätningsbara tillgångar kommer brottsoffer och andra borgenärer tillgodo i större utsträckning än tidigare. Å andra sidan innebär systemet, som utredningen också påpekar, att gäldenärens skulder minskar genom att de utmätta tillgångarna tas i anspråk för betalning. Det är alltså mycket viktigt att det säkerställs att de tillgångar som används för att minska gäldenärens skuldbörda inte härrör från brottslig verksamhet.

Mottagande av en betalning med lösöre eller en större mängd kontanter som härrör från brottslig verksamhet uppfyller typiskt sett rekvisiten för penningtvätt genom betalning med svårömsatt egendom (4 § lagen [2014:307] om straff för penningtvättbrott). Utifrån intresset att bekämpa den kriminella ekonomin framstår det som mycket problematiskt om det förekommer skuldbetalningar genom utmätning som skulle vara brottsliga utanför det exekutiva förfarandet. Enligt fakultetsnämndens mening tar utredningen alltför lätt på dessa problem.

Den grundläggande frågan i sammanhanget är vilka krav som bör gälla för prövningen hos den brottsbekämpande myndigheten innan egendomen ställs till Kronofogdens förfogande för utmätning på distans.

Det finns, som utredningen anför, goda skäl att tro att verktyget utmätning på distans i dag tillgrips alltför lättvindigt, eftersom det på ett mindre arbetskrävande sätt för brottsbekämpande myndigheter innebär att egendomen berövas den enskilde (remissen s. 455). Ett felaktigt beslut att inte ta egendom i beslag och i stället biträda med utmätning på distans innebär att egendom som det finns skäl att anta härrör från brottslig verksamhet integreras i den legala ekonomin.

Enligt fakultetsnämndens mening är det tveksamt om det är tillräckligt med utbildningsinsatser och internt arbete inom berörda myndigheter för att få till en tillräcklig förändring när det gäller utmätning på distans i tveksamma situationer. I sammanhanget bör också beaktas att förverkandebeslag och utmätning utgör två alternativa former av myndighetsutövning och att valet mellan utmätning och beslag får stora konsekvenser dels för den drabbade och för en eventuell borgenär (skuldbetalning eller inte), dels för det brottsbekämpande arbetet (egendom med brottsligt ursprung integreras i den legala ekonomin, eller tas i anspråk för eventuellt förverkande). Det skön som utredningen förespråkar (s. 456 f.) är alltså inte oproblematiskt. Tvärtom bör det finnas en tydlig ordning hur konkurrensen ska lösas.

Fakultetsnämnden anser mot bakgrund av det sagda att det bör införas ett författningsreglerat krav att egendom endast får ställas till förfogande för utmätning på distans om det dessförinnan har gjorts och dokumenterats en motiverad bedömning till varför det saknas skäl att ta egendom i beslag. Huruvida ett sådant krav bör införas i polislagen (1984:387) eller utsökningsförordningen (1981:981) har fakultetsnämnden ingen närmare uppfattning om. Om möjligheterna till biträde vid utmätning på distans utökas till andra myndigheter är dock en reglering i polislagen otillräcklig.

I sammanhanget kan anmärkas att bestämmelsen i numera 36 kap. 17 § brottsbalken inte är någon allmän regel om hur konkurrensen mellan förverkande och utmätning bör lösas i en konkret tillämpningssituation. Det rör sig endast om en regel om verkningarna av förverkande på ett sedan tidigare fattat utmätningsbeslut. Även om regeln i 36 kap. 17 § brottsbalken har använts för att formulera en princip om att förverkande går före utmätning, får rättsläget sägas vara att det saknas en allmän regel som anger hur konkurrensen mellan förverkande och utmätning ska lösas i en konkret tillämpningssituation. Utredningen konstaterar detta endast i förbigående (remissen s. 454). Mot bakgrund även av vad utredningen anför om egendom som kan bli aktuell för utmätning på annat sätt (remissen s. 470 ff.), finns anledning att överväga om det inte borde införas ett generellt förbud mot utmätning av egendom, om det finns anledning att anta att egendomen skulle kunna bli förverkad enligt 36 kap. brottsbalken. Det vore angeläget med en mera allsidig analys av denna problematik.

Rekonventionstalan

Fakultetsnämnden instämmer i utredningens bedömning att det är en olämplig ordning att den tilltalade kan få till en prövning av ett enskilt åtal mot allmän åklagare för obefogat åtal och liknande brottspåståenden i samma rättegång som prövningen av åtalet mot den tilltalade. Detsamma gäller möjligheten att väcka talan muntligt och skillnaderna jämfört med enskilt åtal i allmänhet vad gäller möjligheterna till avvísning av åtalet.

Fakultetsnämnden anser dock att utredningen drar alltför långtgående slutsatser utifrån dessa specifika olägenheter. Som utredningen nämner skulle reglerna i stället kunna reformeras (s. 530). Resonemangen i denna del från utredningen är mycket kortfattade.

Frågan huruvida möjligheten till rekonventionstalan helt bör avskaffas måste bedömas i relation till reglerna om enskilt åtal i allmänhet. Exempelvis kan det nog ibland framstå som både rimligt och processekonomiskt motiverat med en prövning i samma rättegång om den tilltalade vill väcka enskilt åtal mot målsäganden, även om den

tilltalade är föremål för allmänt åtal. Om den tilltalade är föremål för enskilt åtal kan det nog rentav ofta finnas goda skäl att pröva ett enskilt åtal från den tilltalade mot målsäganden/åklagaren inom ramen för samma rättegång. Utredningen ger också exempel på att detta har förekommit (s. 524). I sammanhanget bör noteras att ett enskilt åtal ibland kan föras mot exempelvis företrädare för myndigheter eller domstolar på ett sätt som bör kunna bemötas med en reaktion i samma mål i form av ett åtal för exempelvis obefogat åtal.

Det kan mycket väl tänkas att de nämnda aspekterna av reglerna om rekonventionstalan skulle kunna inarbetas i reglerna om enskilt åtal i allmänhet. Det skulle exempelvis kunna tänkas en särskild kumulationsregel, som är mer generös än de allmänna reglerna i 45 kap. 3 § rättegångsbalken (som gäller för enskilt åtal genom hänvisningen i 47 kap. 24 § samma balk). Något sådant förslag eller någon närmare analys i dessa avseenden föreligger dock inte. Fakultetsnämnden avstyrker därför utredningens förslag.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektor och docent Gustaf Almkvist. Yttrandet har på delegation avgivits av fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer